Modeling the Process of Forming Culture in Professional Activities of Future Managers

Honchar Lubov

Candidate of Economical Sciences

*Associate professor of accounting and auditing department
Donbass State Pedagogical University (city Sloviansk, Ukraine)*

Abstract

The article deals with different scientific approaches to understanding the modeling of the process in forming the culture of future managers' professional activity. The essential characteristics of the concepts «model», «modeling», «professional culture», «professional culture of future managers», «culture of future managers' professional activity» are revealed. The culture of future managers' professional activity is identified with the phenomenon of managerial culture and characterizes the latter as a process and result of the social environment, which provides optimally favorable working conditions, individual development and self-realization of all members of the staff. The term "modeling" is defined as the process and method of cognition, as well as the method of cognitive and management activities. The functions of future managers' management activities are defined. Emphasized that the components of the model of forming the culture of professional activity of future managers help to objectively convey information about the contents, purpose, nature and result of future professional activity of managers. The structural elements of the model of culture in professional activities of future managers are distinguished, namely: methodological, substantive, organizational-technological, methodological-targeted, object-content, procedural and diagnostic-effective. Information is presented on the types of competence models of world standards (basic types of competences), such as: SHL model (international management standards – specialist, manager, group leader); the S. Whiddett & S. Hoofordford model (developing a competency model based on organization materials); the Society for Human Resource Management model; Corporate Financial Technology model.

Key words: culture, future manager, model, modeling, professional activities.

Актуальність дослідження. Швидкі зміни в соціально-економічному, політичному житті країни, викликані євроінтеграційними, глобалізаційними, інтеграційними процесами та об'єктивними потребами сучасного ринку праці, зумовлюють підвищення вимог до рівня якості надання професійних знань майбутнім менеджерам, а також навчально-методичного, науково-методичного та інформаційного забезпечення освітнього процесу. Відтак, сучасний менеджер повинен володіти не тільки ґрунтовними професійними знаннями, але й вміти ефективно застосовувати наукові методи аналізу, діагностувати проблему, пропонувати альтернативні рішення, коригувати діяльність організації; оперативно приймати управлінські рішення; вирішувати нестандартні проблеми; володіти кваліфікацією на рівні прийнятого рішення; володіти комунікативністю, комунікабельністю, вирізнятися стратегічністю мислення; наявністю певного рівня економічних, організаційно-

управлінських, психологічних, технічних та інших знань, необхідних для вирішення професійних завдань. Відтак, доцільним в межах окресленої проблеми стає обґрунтування моделі культури професійної діяльності майбутніх менеджерів, а також її структурних компонентів.

Аналіз наукової літератури з проблеми дослідження дає підстави стверджувати, що проблемі моделювання процесу формування культури професійної діяльності майбутніх менеджерів приділяється належна увага в багатьох наукових дослідженнях, зокрема, таким її аспектам: формуванню професійної культури майбутніх менеджерів (Л. Батченко, О. Виговська, Т. Глушман, М. Гриньова, М. Дробноход, М. Захаров, В. Жигір, Л. Каращук, Н. Коломинський, О. Крупський, С. Крисюк, Є. Намлієв, Р. Шакуров та ін.); основам моделювання (В. Штофф); моделюванню певних аспектів багатомірної педагогічної реальності (В. Віденко, Л. Капченко, Є. Лодатко, А. Цимбалару та ін.); парадигмальному моделюванню у професійній підготовці майбутніх учителів (Л. Петько, А. Семенова) [1; 6; 7; 8; 15; 16; 17].

Мета статті – теоретичне обґрунтування наукових підходів щодо моделювання процесу формування культури професійної діяльності майбутніх менеджерів.

Виклад основного матеріалу. Термін «професійна культура» підкреслює, що культура розглядається як специфічна якість діяльності фахівця та розкриває предметний зміст культури, який визначається специфікою професії, професійної діяльності та професійного співтовариства [9].

Професійну культуру менеджера слід розглядати як високий рівень професіоналізму людини, як спосіб творчої самореалізації в професійній діяльності, як процес освоєння, передачі професійних цінностей, становлення системи особистісних сенсів, які розглядаються як ступінь якості професійної діяльності та життя людини [2;9].

Науковець О. Ельбрехт [3], культуру професійної діяльності менеджера ототожнює з явищем управлінської культури і характеризує останню як процес і результат соціального середовища, що забезпечує оптимально сприятливі умови праці, індивідуального розвитку і самореалізації всіх членів трудового колективу. У своїй професійній діяльності менеджер здійснює функцію управлінця, тому його професійна культура певною мірою розкривається через зміст управлінської культури, яка включає

в себе сукупність цінностей, переконань, відносин, загальних для всіх співробітників організації, які зумовлюють норми їх поведінки і представляють собою основний компонент в досягненні управлінських цілей [13].

Поняття «модель» (з французької мови *modele* – міра, зразок, норма; у перекладі з латини – образ, зменшений варіант, спрощений опис складного явища чи процесу) трактується як зразок, що відтворює, імітує будову та дію будь-якого об'єкта, а, відтак, використовується для отримання нових знань про об'єкт [12, с. 196]. Термін «модель» у науці використовується як будь-який уявний, знаковий або матеріальний образ модельованого об'єкта (оригіналу): відображення об'єктів і явищ у вигляді описів, теорій, схем, креслень, графіків.

Модельовання визначається науковцями як процес та метод пізнання, що дає змогу вивчати певні загальні закономірності, оскільки модель допомагає пояснити накопичені факти навіть тоді, коли ще не має розробленої теорії [14, с. 191]; як метод пізнавальної та управлінської діяльності, який уможливорює адекватний опис і цілісне відображення в модельних уявленнях сутності, найважливіших якостей та компонентів системи, отримання інформації про її минулий та майбутній стан та умови побудови, функціонування та розвитку [4, с.120].

Важливу роль в аналізі зазначеної проблеми відіграє модель компетенції як теоретична система знань, умінь, навичок персоналу, що забезпечують організації реалізацію завдань менеджменту. Модель уніфікує вимоги до співробітників і створює єдині стандарти функціонування, основу для оцінки та просування працівників. Відтак, слід навести приклади моделей компетенцій світових стандартів (базові типи компетенцій), як от: *модель SHL*; *модель S. Whiddett & S. Hoolyforde*; *модель Society for Human Resource Management*; *модель «Корпоративні фінансові технології»* [10].

У відповідності до *моделі SHL (міжнародні стандарти керування – фахівець, менеджер, керівник групи)*, майбутній менеджер має володіти наступними типами компетенцій, серед яких: підприємницькі якості (творчість, гнучкість мислення, рішучість, стратегія); особистісні риси керівника (лідерство, служіння, планування й організація своєї управлінської діяльності, орієнтація на якість та результат, переконливість, цілеспрямованість); професійні якості (компетентність, спеціальні

знання, стресостійкість, комунікабельність); особистісні якості (емпатійність, порядність, чесність, гнучкість, вмотивованість) [10].

Модель S. Whiddett & S. Hooleyforde (розробка моделі компетенцій на матеріалах організації) виділяє такі типи компетенцій: розвиток бізнесу (особистий розвиток, генерування й обґрунтування ідей); досягнення результатів (планування, чіткість менеджменту, постановка цілей); аналіз – робота з інформацією (аналіз і прийняття рішень); люди (робота в команді, вплив, керування відносинами) [10].

Модель Society for Human Resource Management (модель для керування колективом) виділяє наступні типи компетенцій: знання бізнесу; персональна дієздатність; стратегічний внесок; практичні навички та володіння технологіями менеджменту.

Модель «Корпоративні фінансові технології» виділяє такі типи компетенцій: системність та гнучкість мислення; швидкість прийняття рішень; орієнтація на результат; аналітичне мислення; креативність; швидкість реакції; здатність до безперервного навчання; організаторські та ораторські здібності; делегування повноважень; розуміння основ тайм менеджменту; вміння працювати в команді; переконувати, доводити та відстоювати власну думку; уміння слухати та прислухатися до інших, підтримувати feedback; навички проведення презентацій і переговорів; здатність ретранслювати свої знання та навички [10].

С. Криштанович [5] у своїх дослідженнях зазначає, що сучасна модель формування культури професійної діяльності майбутніх менеджерів має включати систему компонентів, які будуть об'єктивно доносити інформацію щодо змісту, мети, характеру та результату майбутньої професійної діяльності менеджерів. Відтак, в основу моделі формування культури професійної діяльності майбутніх менеджерів, вона закладає наступні блоки, а саме: *методично-цільовий, предметно-змістовий, процесуальний та діагностично-результативний*.

Методично-цільовий блок моделі розкриває мету формування культури професійної діяльності майбутніх менеджерів у процесі їх фахової підготовки, усвідомлення майбутніми менеджерами мети і завдань їх професійної підготовки, послідовне формування у них цілей і завдань на кожному з етапів навчання. Він також

передбачає формування операційно-процесуальної складових майбутньої професійної діяльності менеджера [5, с. 50].

Предметно-змістовий блок містить систему знань, умінь та навичок з професійно-орієнтованих дисциплін, структурні компоненти формування професійних компетентностей майбутніх менеджерів, їх функції, принципи, методи, форми та засоби, а також організаційно-педагогічні умови формування культури їх професійної діяльності. Зміст означеного блоку спрямований на реалізацію навчальної, пізнавальної та розвивальної функцій майбутніх менеджерів. Тобто володіння ними системою знань щодо фахової діяльності, формування професійних умінь, розвиток професійних здібностей [5, с. 50].

Процесуальний блок характеризує підходи, принципи, методи, форми, засоби формування культури професійної діяльності майбутніх менеджерів під час їх фахової підготовки. Цей блок відображає організаційно-методичні умови особистісно-орієнтованої професійної підготовки майбутніх менеджерів, що мають бути зорієнтовані на оптимальний вибір засобів навчання, системність, науковість та доступність подачі знань, зв'язок теорії з практикою.

Діагностично-результативний блок визначає критерії та рівень сформованості культури професійної діяльності майбутніх менеджерів, які відображають рівень сформованості професійної компетентності майбутніх менеджерів та її складових, а також розкривають професійне самовизначення, професійну самореалізацію, самоактуалізацію особистості майбутніх менеджерів [5, с. 50].

На думку науковця, для реалізації успішної підготовки менеджера та розвитку його професійної культури рекомендована модель має містити науково обґрунтовані нормативи та вимоги до змісту його професійної діяльності та навиків особистості, як фахівця, що дозволить їм ефективно виконувати визначені функціональні обов'язки.

Через що. у своїх наукових пошуках О. Слободянюк виокремлює такі структурні компоненти моделі: *методологічний, змістовий, організаційно-технологічний* [11], де *методологічний компонент* включає мету, основні підходи та принципи процесу формування культури професійної діяльності майбутніх менеджерів. *Змістовий компонент* передбачає характеристику компонентів культури професійної діяльності майбутніх менеджерів: мотиваційно-ціннісного, когнітивного, діяльнісного та

особистісного. *Організаційно-технологічний компонент* моделі охоплює такі складові: критерії, показники та рівні сформованості; методику діагностування; педагогічні умови та етапи формування культури професійної діяльності майбутніх менеджерів.

Висновки. Таким чином, у поняття «*моделювання культури професійної діяльності майбутніх менеджерів*» вчені вкладають різний зміст. Більшість розробників цієї проблеми розуміють під моделюванням культури професійної діяльності майбутніх менеджерів систему компонентів, що відображають інформацію щодо змісту, мети, характеру та результату майбутньої професійної діяльності менеджерів.

References

1. Hlushman T. M. *Komponenty profesiinoi kultury maibutnoho menedzhera orhanizatsii* [Components of the professional culture of the future manager of organizations]. Scientific Journal «ScienceRise: Pedagogical Education». 2016. No 5. Pp. 8–13.

2. Honchar L. V. *Metodolohichni pidkhody do formuvannia profesiinoi kultury maibutnikh menedzheriv* [Methodological approaches to the formation of professional culture of future managers]. *Pedahohika formuvannia tvorchoi osobystosti u vyshchii i zahalnoosvitnii shkolakh*. 2019. No 67. Vol. 2. Pp. 163–165.

3. Elbrekht O. M. *Pidhotovka menedzheriv u vyshchikh navchalnykh zakladakh Velykoi Brytanii, Kanady, SShA* [Training of managers in higher educational institutions of Great Britain, Canada, the USA] : avtoref. dys. na zdobuttia nauk. stupenia d-ra ped. nauk, Nats ped. un-t im. M. P. Drahomanova, Kyiv. 2011. 20 c.

4. Kraevskiy V. V. *Metodolohicheskaia pedahohyka* [Methodological pedagogy]: posobyе dlia pedahohov-issledovatelei. Cheboksary : Izd-vo Chuvash.un-ta, 2001. 244 p.

5. Kryshtanovych S. *Tsinnist modeli formuvannia profesiinoi kompetentnosti maibutnikh menedzheriv fizychnoi kultury i sportu* [The value of the model of formation of professional competence of future managers of physical culture and sports]. *Molod i rynek*. 2018. Vol. 9 (164). Pp. 49–54.

6. Pet'ko L. V. *Inozazychnoe obuchenie budushhih menedzherov obrazovatel'noj sfery v uslovijah universitetskoj podgotovki* [Foreign language preparation of future managers of educational institutions in the term of university education]. *Innovacii v obrazovanii*. Moskva : Sovremennaja humanitarnaja akademija, 2013. No 12. Pp. 36–45.

7. Pet'ko L. V. *Pidgotovka novogo pedagoga-ekonomista – vyklyk suchasnij pedagogichnij universytets'kij osviti (na prykladi stvorennja novyh navchal'nyh program z inozemnoi' movy za fahom zi special'nosti 6.030601 «Menedzhment (upravlinnja personalom)»* [The preparation of a future teacher in economics as a claim for modern higher school pedagogical education (by way the illustration of the new study programs in specialty 6.030601 «Management» of the discipline «Foreign language in professional sphere»]. *Visnyk Instytutu rozvytku dytyny*. Vyp. 27. Serija: Filosofija, pedagogika, psykologija: zb. nauk. prac. Kyiv: Vyd-vo NPU imeni M.P.Dragomanova, 2013. Pp. 95–101.

8. Petko S. M. Modeli korporatyvnoho upravlinnia v diialnosti korporatsii na svitovykh rynkakh [Tekst]. *Molodyi vchenyi*. 2015. No 2 (17). Ch. 2. Pp. 225–229.

9. Romanovskiy O. Shliakhy vprovadzhennia innovatsii, pidpriemnytstva ta pidpriemnytskoi osvity v systemi natsionalnoi osvity Ukrainy [Ways of introduction of innovations, entrepreneurship and entrepreneurial education in the system of national education of Ukraine]: monohrafiia. Vinnytsia : Nova knyha. 2010. 416 p.

10. Saukh I. V. *Modeli profesiinoi kompetentnosti menedzhera turystychnoi industrii yak osnova konkurentospromozhnosti haluzi* [Models of professional competence of the tourism industry manager as the basis of industry competitiveness]. *Ekonomika. Upravlinnia. Innovatsii*. 2010. Vol. 2 (4). URI : http://nbuv.gov.ua/UJRN/eui_2010_2_38

11. Slobodianiuk O. M. *Formuvannia profesiino-etychnoi kompetentnosti maibutnikh menedzheriv ekonomichnoho profilu u protsesi vyvchennia suspilno-humanitarnykh dysyplin* [Formation of professional and ethical competence of future managers of economic profile in the process of studying social sciences and humanities] : avtoref. dys. ... kand. ped. nauk : 13.00.04. Nats. akad. ped. nauk Ukrainy, In-t vyshch. osvity. Kyiv, 2017. 20 p.

12. Slobodianiuk A. V., Andrushchenko N. O. *Psykhologhiia upravlinnia ta konfliktologhiia* [Psychology of management and conflictology] : navch. posibnyk dlia praktychnykh ta seminar skykh zaniat. Vinnytsia : VNTU. 2010. 120 p.

13. Stepanjuk T. V. *Socialnye faktory formirovaniia i razvitija upravlencheskoj kultury v mezhnatsionalnykh organizatsiakh* [Social factors of formation and development of managerial culture in interethnic organizations] : avtoref. dis. kand. sociol. nauk, Moskva, 2006.

14. *Teoretychni i metodychni zasady modeliuvannia fakhovoi kompetentnosti kerivnykiv zakladiv osvity* [Theoretical and methodical bases of modeling of professional competence of heads of educational institutions] : monohrafiia / H. V. Yelnykova [ta in.] ; za red. H. V. Yelkovoii. Kyiv-Chernivtsi : Knyha XXI, 2010. 460 p.

15. Pet'ko Lyudmila. Developing students' creativity in conditions of university // Research: tendencies and prospects: Collection of scientific articles. – Editorial Arane, S.A. de C.V., Mexico City, Mexico, 2017. P. 272–276.

16. Bodnarchuk O., Bodnarchuk O., Ersozogl u R., Kanishevsk a L., Pet'ko L., Turchynova G. & Vyshnivska N. Model of Entrepreneurial Corporate Education and Prospects of Professional Development of Managers in Ukraine. *Journal of Entrepreneurship Education*. 2019. No 22(2).

17. Sabat N., Ersozogl u R, Kanishevsk a L., Pet'ko L., Spivak Yar., Turchynova G., Chernukha N. Staff development as a condition for sustainable development entrepreneurship. *Journal of Entrepreneurship Education (JEI)*. USA. Special Issue (March–2019) "Entrepreneurship : Investment and Innovation". 2019. Vol. 22. Pp. 1–7.

Translation of the Title, Abstract and References to the Author's Language

УДК 005.95-051:174

Гончар Любов. Моделювання процесу формування культури професійної діяльності майбутніх менеджерів.

Розглянуто підходи до моделювання процесу формування культури професійної діяльності майбутніх менеджерів. Розкрито сутнісні характеристики понять «модель», «моделювання», «професійна культура», «професійна культура майбутніх менеджерів», «культура професійної діяльності майбутніх менеджерів». Виокремлено структурні елементи моделі культури професійної діяльності майбутніх менеджерів, а саме: методологічний, змістовий, організаційно-технологічний, методично-цільовий, предметно-змістовий, процесуальний та діагностично-результативний. Представлено інформацію щодо видів моделей компетенцій світових стандартів (базові типи компетенцій), як от: модель SHL (міжнародні стандарти керування – фахівець, менеджер, керівник групи); модель S. Whiddett & S. Hoolyforde (розробка моделі компетенцій на матеріалах організації); модель Societ2 for Human Resource Management (модель для керування колективом); модель «Корпоративні фінансові технології».

Ключові слова: культура, культура професійної діяльності, майбутні менеджери, модель, моделювання.

Література

1. Глушман Т. М. Компоненти професійної культури майбутнього менеджера організацій. *Scientific Journal «ScienceRise: Pedagogical Education»*. 2016. № 5. С. 8–13.
2. Гончар Л. В. Методологічні підходи до формування професійної культури майбутніх менеджерів. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2019. № 67. Т. 2. С. 163–165.
3. Ельбрехт О. М. Підготовка менеджерів у вищих навчальних закладах Великої Британії, Канади, США : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра пед. Наук / Нац пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова, Київ, 2011. 20 с.
4. Краевский В. В. Методологическая педагогика : пособие для педагогов-исследователей. Чебоксары : Изд-во Чуваш.ун-та, 2001. 244 с.
5. Криштанович С. Цінність моделі формування професійної компетентності майбутніх менеджерів фізичної культури і спорту. *Молодь і ринок*. № 9 (164). 2018. С. 49–54.
6. Петько Л. В. Иноязычное обучение будущих менеджеров образовательной сферы в условиях университетской подготовки. *Инновации в образовании : научно-методический журнал / учред. Современная гуманитарная академия ; гл. ред. И.В.Сыромятников*. Москва : Современная гуманитарная академия, 2013. № 12. С. 36–45.
7. Петько Л. В. Підготовка нового педагога-економіста – виклик сучасній педагогічній університетській освіті (на прикладі створення нових навчальних програм з іноземної мови за фахом зі спеціальності 6.030601 «Менеджмент (управління персоналом)». *Вісник Інституту розвитку дитини*. Вип. 27. Серія: Філософія, педагогіка, психологія: зб. наук. праць. Київ : Вид-во НПУ імені М.П.Драгоманова, 2013. С. 95–101.
8. Петько С. М. Моделі корпоративного управління в діяльності корпорацій на світових ринках [Текст]. *Молодий вчений*. 2015. №2 (17). Ч. 2. С. 225–229.
9. Романовський О. Шляхи впровадження інновацій, підприємництва та підприємницької освіти в системі національної освіти України : монографія. Вінниця : Нова книга, 2010. 416 с.

10. Саух І. В. Моделі професійної компетентності менеджера туристичної індустрії як основа конкурентоспроможності галузі. *Економіка. Управління. Інновації*. 2010. № 2 (4). URI :http://nbuv.gov.ua/UJRN/eui_2010_2_38

11. Слободянюк О. М. Формування професійно-етичної компетентності майбутніх менеджерів економічного профілю у процесі вивчення суспільно-гуманітарних дисциплін : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Нац. акад. пед. наук України, Ін-т вищ. освіти. Київ, 2017. 20 с.

12. Слободянюк А. В., Андрущенко Н. О. Психологія управління та конфліктологія : навч. посібник для практичних та семінарських занять. Вінниця : ВНТУ, 2010. 120 с.

13. Степанюк Т. В. Социальные факторы формирования и развития управленческой культуры в межнациональных организациях : автореф. дис. канд. социол. наук, Москва, 2006. 20 с.

14. Теоретичні і методичні засади моделювання фахової компетентності керівників закладів освіти : монографія / Г. В. Єльнікова [та ін.] ; за ред. Г. В. Єлькової. Київ; Чернівці : Книги – XXI, 2010. 460 с.

15. Pet'ko Lyudmila. Developing students' creativity in conditions of university // Research: tendencies and prospects: Collection of scientific articles. – Editorial Arane, S.A. de C.V., Mexico City, Mexico, 2017. P. 272–276.

16. Bodnarchuk O., Bodnarchuk O., Ersozoglul R., Kanishevskal L., Pet'kol L., Turchynoval G. & Vyshnivskal N. Model of Entrepreneurial Corporate Education and Prospects of Professional Development of Managers in Ukraine. *Journal of Entrepreneurship Education*. 2019. No 22(2).

17. Sabat N., Ersozoglul R., Kanishevskal L., Pet'kol L., Spivak Yar., Turchynoval G., Chernukhal N. Staff development as a condition for sustainable development entrepreneurship. *Journal of Entrepreneurship Education (JEI)*. USA. Special Issue (March–2019) "Entrepreneurship : Investment and Innovation". 2019. Vol. 22. Pp. 1–7.